

Eesti-Moldova arengukoostöö maastrateegia 2016-2018

VÄLISMINISTEERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Sisukord

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ MOLDOVAGA – KOKKUVÕTE	3
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ ÜLEVAADE	4
EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID	4
STRATEEGILISED EESMÄRGID KOOSTÖÖKS MOLDOVAGA	4
MOLDOVA RIIKLIK ARENGUSTRATEEGIA	6
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ PRIORITEETSEKTORID MOLDOVAS	7
1. DEMOKRAATLIKE RIIGISTRUKTUURIDE TUGEVDAMINE	7
2. TERVISHOIUSEKTORI KAASAJASTAMINE	7
3. MAAPIIRKONDADE ARENGU TOETAMINE	8
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ MOLDOVAS- EELARVE	9
LISAD	11
LISA 1: EESTI JA MOLDOVA VAHELISTE SUHETE RAAMISTIK	11
LISA 2: TAUST: MOLDOVA VABARIIGI ARENG	13
LISA 3: EESTI SENINE ARENGUKOOSTÖÖ TEGEVUS MOLDOVAS	15

Eesti on toetanud Moldova arengukoostööprojekte alates 2000. aastast. Alates 2006. aastast on Moldova olnud Eesti kahepoolse arengukoostöö jaoks prioriteetse tähtsusega partner. Sama staatus säilib ka "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2018" kohaselt. Tuginedes Moldova arenguprioriteetidele, arvestades varasemaid tulemuslikke arengukoostöö tegevusikahe riigi vahel, Eesti eeliseid võrreldes teiste doonoritega ja võimekust viia ellu kahepoolseid arengukoostöö tegevusi, teeb Eesti valitsus Moldovaga perioodil 2016–2018 koostööd järgmistes prioriteetsetes valdkondades

1. Demokraatia areng ja hea valitsemistava tugevdamine

- Euroopa Liidu (EL) assotsieerimislepingu rakendamist ja reformikava elluviimist soodustavad tegevused, sealhulgas haldussuutlikkuse tõstmine ja riigiinstitutsioonide tugevdamine e-valitsemise ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) riigihalduses juurutamise abil;
- kodanikuühiskonna kaasamine valitsemisse ja reformiprotsesside kujundamisse, osalusdemokraatia ja heas valitsemises osalemise võimekuse parandamine; EL-alase teavituse edendamine;
- korrupsiooni vastu võitlemine.

2. Tervishoiusektori reformide toetamine

- Tervishoiusüsteemi reformi toetamine, sealhulgas arstiabi teenuse kättesaadavuse parandamine;
- e-lahenduste ja IKT juurutamine tervishoiuteenuste kvaliteedi parandamiseks;
- tervishoiualase hariduskoostöö toetamine.

3. Maapiirkondade arengu toetamine

- Maapiirkondade arengu toetamine kohaliku omavalitsuse üksuste suutlikkuse tõstmise ning kogukonnapoliitika edendamise abil;
- Väikeettevõtluse toetamine, sh idufirmad.

Kõiki valdkondi hõlmavad horisontaalsed teemad, mida Eesti ja Moldova arengukoostöös samuti edendatakse, on inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus, IKT. Läbiva eesmärgina käsitletakse kolme prioriteetset valdkonda toetavat hariduskoostööd. Horisontaalsed teemad võivad olla käsitletud ka eraldi koostöö eesmärgina.

Eesti ja Moldova arengukoostöö hinnanguline eelarvemaht ajavahemikul 2016–2018 on kuni 3 miljonit eurot. Strateegia elluviimist hinnatakse selle lõppemise järel 2018. aasta teises pooles. Maastrateegia pikendamisel vaadatakse strateegia üle ja uuendatakse seda, arvestades Moldova

olukorda, Välisministeeriumi poliitikaosakonna, saatkonna, teiste ministeeriumide, koostööpartnerite ja vabaühenduste koostöös.

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ ÜLEVAADE

EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID

Eesti arengukoostööle on andnud algse suuna ülemaailmsed arengukokkulepped ja -eesmärgid, nagu ÜRO kestliku arengu eesmärgid (*Sustainable Development Goals*), ning selle aluseks on tunnustatud abi tõhususe põhimõtted. Abi tõhusust käsitlevad Pariisi deklaratsioon, Accra tegevuskava ja Pusani kokkulepped, EL nõukogu tulemusliku abi tegevusraamistik ja EL arengupoliitika muutuste kava. Eesti arengukoostöö suundi ja eesmärgi kujundavad ka meie enda üleminekukogemused, uued reformikogemused ning liikmesus mitmes organisatsioonis, näiteks EL, ÜRO, WTO, OECD.

Maastrateegia on osa Välisministeeriumi alusdokumendist "Arengukoostöö ja humanitaarabi poliitika prioriteetid 2016–2020", mis tugineb Vabariigi valitsuse Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavadele 2006–2010 ja 2011–2015 ning hõlmab Eesti seniseid kogemusi doonorina. Arengukava järgi on Eesti arengukoostöö eesmärgid tegevusvaldkonniti järgmised:

- 1) tagada kvaliteetne haridus;
- 2) toetada tervishoiu arendamist;
- 3) aidata kaasa rahu ja stabiilsuse tagamisele;
- 4) toetada demokraatia ja õigusriigi arengut, juurutada head valitsemistava ning inimõigused;
- 5) toetada majandusarengut;
- 6) toetada keskkonnasäästlikku arengut ja saavutada rahvusvaheliselt seatud keskkonnanäesmärgid.

Läbivate teemadena pööratakse tähelepanu inimõiguste, soolise võrdõiglikkuse, keskkonnasäästlikkuse tagamisele ning IKT rakendamisele.

Eesti teeb kahepoolset arengukoostööd eelkõige riikidega, kellele Eestil on võimalik pakkuda lisaväärtust ning kes on valmis arendama demokraatliku ja inimõigustest lähtuvat ühiskonda.

Prioriteetsed partnerriigid on Idapartnerlusriigid Gruusia, Moldova, Ukraina, Valgevene ning konfliktijärgne riik Afganistan. Eesti eesmärk on arendada partnerriikidega pikemaajalisemat ja suunatumat koostööd, mida toetab ka arengukoostöö maastrateegiate koostamine.

MOLDOVAGA TEHTAVA KOOSTÖÖ STRATEEGILISED EESMÄRGID

Moldova on olnud üks Eesti arengukoostöö prioriteetsetest partnerriikidest alates aastast 2006 ning nii Eesti avalikul ja erasektoril kui ka kodanikuühendustel on välja kujunenud jätkusuutlikud koostöösuhted Moldova partneritega. Perioodil 2011–2015 eraldas Eesti (Välisministeerium ja teised

ametkonnad) Moldovale arenguabi ligi 3,35 miljoni euro ulatuses. Moldova on Eesti kahepoolse arengukoostöö prioriteetrik ka dokumendi "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt.

Eesti ja Moldova vahelise arengukoostöö strateegilised eesmärgid on kooskõlas EL-Moldova assotsieerimislepinguga, mille preambulis on rõhutatud: „soovides panustada Moldova Vabariigi poliitilisse ja sotsiaal-majanduslikku arengusse koostöö abil, mis toimub paljudes ühistes huvivaldkondades, sealhulgas hea valitsemistava, vabaduse, julgeoleku ja õigussüsteemi, kaubandusintegratsiooni ja tihendatud majanduskoostöö, tööhõive ja sotsiaalpoliitika, finantsjuhtimise avaliku halduse ja teenistuse reformimise, kodanikuühiskonna osalemise, institutsioonide ülesehituse, vaesuse vähendamise ja kestliku arengu osas.”¹

Eesti ja Moldova arengukoostöö maastrateegia aluseks on senine Eesti ja Moldova koostöö, Moldova huvi õppida Eesti ELga ühinemise ja muudest kogemustest ning Moldova enda arenguprioriteetid. Samuti on strateegia kujunemist mõjutanud kahepoolsed lepingud ning muud sotsiaal-majanduslikud, haridus- ja kultuurisidemed inimeste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna vahel. Maastrateegia 2014–2015 oluliseks uueks valdkonnaks on kujunenud EL-alane teavitus ja kommunikatsioon laiemale avalikkusele Moldovas.

Maastrateegia käsitleb koostöövaldkondi, kus kõige enam ühtivad Moldova arenguprioriteetid ning Eesti võimalused ja tegevusi elluviivate partnerite võimekus. Eesti kahepoolseid arengukoostöö projekte saavad ellu viia erinevad Eesti tegutsevad osapooled, nagu riigiasutused, kohalikud omavalitsused või nende allasutused, mittetulundusühingud või sihtasutused ja teised juriidilised isikud koostöös Moldova osapooltega.

Moldova arengueesmärkide toetamisel on Eesti-Moldova kahepoolse arengukoostöö peamiseks vormiks erinevad suutlikkuse tõstmise projektid, kus antakse edasi tehnilisi eksperditeadmisi, mis põhinevad Eesti sotsiaal-, valitsus- ja haldusreformidest saadud kogemustel.

Projektid viiakse ellu eelkõige kohandatud tehnilise koostöö, nõustamise ja koolitamise abimeetmena. Moldova partnerilt oodatakse projekti tulemuste ülevõtmist ja edasist rakendamist. Kui on õigustatud, võib suutlikkuse tugevdamise eesmärgil anda kahepoolse koostööabina piiratud määral ka tehnilisi seadmeid.

Mitmeaastase arengukoostöö strateegilise raamistiku abil püütakse esialgu keskenduda olemasolevatele koostöösuhetele, kus lisaväärtus on juba ilmnenu. Kuid kahepoolse koostöö edasise tugevdamise meetmena võimaldab programm luua ka uusi koostöösuhteid, mis on tihedalt seotud meie Moldova partnerite arengustrateegiatega ja vajadustega ning mille kohta on meie Moldova partneritel kindlad arengueesmärgid.

¹ EL-Moldova AA/DCFTA, vt http://eeas.europa.eu/moldova/pdf/eu-md_aa-dcfta_en.pdf

Et toetada suuremaid ja pikemaajalisi projekte, saavutada kestvaid arengutulemusi ning tagada meie Moldova partnerite suurem vastutus ja osalus, tugineb Eesti oma arengukoostöö tegevuste planeerimisel ja hindamisel üha enam pikaajalistel valdkondlikel eesmärkidel.

Eestil on alates 2014. aasta aprillist diplomaatiline esindaja Chisinaus Eesti Bukaresti suursaatkonna koosseisus ning kohapealt lepingu alusel palgatud arengukoostöö kontaktisik. See tagab Eesti arengukoostöö poliitika eesmärkide parima elluviimise. Oluline on kohapealsete rahvusvaheliste doonorite tegevuse koordineerimine Moldovas, sealhulgas EL ühisprogrammeerimine koostöös valitsusega.

MOLDOVA RIIKLIK ARENGUSTRATEEGIA

Strateegia koostamisel on aluseks võetud Moldova valitsuse arengupoliitika raamdokument "Moldova 2020" (*Moldova 2020: National Development Strategy of the Republic of Moldova for 2012-2020*²). Nimetatud strateegiadokument seab põhiülesandeks tagada majanduskasv ja vähendada vaesust. Eesmärgini soovitakse jõuda, keskendudes seitsmele prioriteetvaldkonnale:

- 1) haridus (sh tööpuuduse vähendamine, haridussüsteemi parem vastavusse viimine tööturu vajadustega, noorte väljarände vähendamine);
- 2) teedevõrgu olukorra parandamine;
- 3) finantssektori arendamine (sh sektoris konkurentsi ergutamine);
- 4) ettevõtluskeskkonna parandamine (sh regulatiivse raamistiku lihtsustamine ja läbipaistvamaks muutmine, kasutades selleks IT- lahendusi, millest oleks kasu nii kodanikel kui ka ettevõtetel);
- 5) energiatõhusus (sh energiasääst, taastuvate energiaallikate kasutamine);
- 6) pensionisüsteem (sh jätkusuutlikkuse tagamine);
- 7) õigusriik (sh õigussüsteemi kvaliteedi ja tõhususe tagamine ning korrupsioonivastane võitlus).

Lisaks nimetatud põhidokumentidele seostuvad Eesti koostööprioriteetidega esmajoones järgmised Moldova valdkondliku arengu strateegiad: "Moldova riiklik tegevuskava AA/DCFTA rakendamise kohta", "Riiklik tervishoiupoliitika (2007–2021)", "Tervishoiusüsteemi arengustrateegia (2008–2017)", "Valitsemiskorralduse tehnilise ajakohastamise (e-transformatsioon) strateegiline programm", "Toiduohutusstrateegia 2011–2015", "Maapiirkondade teenuste arendusstrateegia 2012–2022", "Riiklik põllumajandustööstusliku kompleksi jätkusuutliku arengu strateegia 2008–2015".

Arengukoostöö maastrateegia seisukohalt on olulised ka EL ja Moldova vahelise Euroopa naabruspoliitika (ENP) tegevuskavaga seotud rakenduskava³ ja selle iga-aastased eduaruanded⁴.

² http://www.gov.md/public/files/Moldova_2020_ENG.pdf

³ http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/moldova_enp_ap_final_en.pdf

⁴ http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2013_enp_pack/2013_progress_report_moldova_en.pdf;
http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2015/republic-of-moldova-enp-report-2015_en.pdf

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ PRIORITEETSEKTORID MOLDOVAS

Arvestades Eesti eeliseid ja võimekust viia ellu kahepoolseid arengukoostöö tegevusi, on Eesti valitsuse strateegilised prioriteetid koostöö tegemisel Moldovaga arengukava kehtivuse ajal kuni 2018. aastani järgmised.

1. DEMOKRAATLIKE RIIGISTRUKTUURIDE TUGEVDAMINE

Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine avaliku sektori tugevdamisele ja arengule suunatud projektide kaudu.

Tulemused: projektid toetavad avaliku sektori haldussuutlikuse tugevdamist ja olulisi riigireforme.

Mõju: tulemuseks on tõhusamad ja kodanikele sobivamad avalikud teenused, õigusnormide järgimine, korruptsiooni vähenemine ning õigusriigi edasine areng.

Kesksemaid koostöösuundi on **Moldova Euroopa integratsiooni alase tegevuse toetamine ning Eesti ELga integreerumise ja ühenduse õigustiku rakendamise kogemuste jagamine**. Moldova valitsuse jaoks on eurointegratsioon prioriteet ja see on oluline valdkond ka Eesti-Moldova kahepoolsetes lepingutes. Suurt tähelepanu antud strateegia kontekstis pööratakse vabakaubandusala sisaldava assotsieerimislepingu temaatikale, samuti Moldovale avanevatele ELi programmidele ja Moldova asutuste osalemisele neis (nt Horisont 2020).

E-valitsemise võimaluste juurutamisele kaasaaitamine, et muuta avalikud teenused paremini kättesaadavaks, vähendada korruptsiooni ja paremini kaasata kodanikuühiskonda demokraatia tugevdamisse. Moldova valitsuse üks prioriteete on digitaliseerida avalikke teenuseid ja juurutada e-valitsemise lahendusi. E-lahendused võimaldavad suurendada avalike teenuste efektiivsust ja kodanikele kättesaadavust erinevates sektorites (põllumajandus, haridus, õigus, tervishoid, keskkond jne) ja haldustasanditel.

Eesti kogemuste jagamine, et tugevdada aktiivset ja jätkusuutlikku kodanikuühiskonda, mis osaleb riigi arendamisel. Panustatakse kodanikuühiskonnasisese dialoogi ja koostöövõime arengusse, samuti kodanikuühiskonna ja avaliku võimu koostöö parandamisesse ja võimekuse tugevdamisse, et olla avaliku sektori jaoks väärtuslik partner poliitika kujundamisel, projektide elluviimisel ning avalikkuse teavitamisel ja kaasamisel.

2. TERVISHOIUSEKTORI AJAKOHASTAMINE

Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine tervishoiuvaldkonna projektide kaudu, e-lahenduste juurutamine, Eesti ja Moldova tervishoiuvaldkonna asutuste koostöö toetamine, koostöö ülikoolide vahel.

Tulemused: projektid parandavad elanikkonna ligipääsu tervishoiuteenustele, toetavad jätkusuutliku ravikindlustussüsteemi väljatöötamist Moldovas, tagavad suurema efektiivsuse ja jätkusuutlikkuse Moldova tervishoiusüsteemis tervikuna; tervishoiualases hariduskoostöös paraneb teenuste kvaliteet.

Mõju: paraneb tervishoiuteenuste pakkumise efektiivsus, kvaliteet ja kättesaadavus ning seeläbi ka elanikkonna tervislik seisund.

Ravikindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine: Moldova ravikindlustussüsteem on läbi tegemas mitmeid reforme, mille sarnased on Eestis juba aastate eest ellu viidud. Ravikindlustuse rahastamine on seejuures tervishoiusüsteemi reformide üks prioriteete. Seega on Eestil võimalik Moldova partneritele tutvustada valdkonnas saadud õppetunde ja parimaid praktikaid. Eesti eksperdid on aidanud välja töötada Moldova Haigekassa organisatsioonistrateegia aastateks 2013–2017.

Tervishoiuteenustele ligipääsu parandamine, eelduste loomine e-tervise lahenduste juurutamiseks, tervisestatistika ja -analüüsi arendamine: Moldova tervishoiu olukorda iseloomustavad paljuski sarnased probleemid, millega Eesti oli sunnitud tegelema piiratud ressursside olukorras. Moldova tervishoiusüsteemi ajakohastamisel on oluline ülesanne parandada muuhulgas elanike juurdepääsu tervishoiuteenustele (sh perearstiabi, ravimid ning haiglaravi) ja meditsiiniteabele, samuti parandada tervishoiusüsteemi kuluefektiivsuse, mille üheks aluseks on adekvaatne tervise valdkonna statistika ning analüütiline võimekus. IKT ja mobiililahenduste kasutamine võimaldab neid eesmärges saavutada mõistlike kuludega. Eestil on e-tervise lahenduste rakendamisest häid kogemusi. Nende kogemuste jagamise abil on võimalik aidata parandada Moldova elanike juurdepääsu esmatasandi tervishoiuteenustele ja meditsiiniteabele ning panustada tervishoiusüsteemi optimeerimisse teadmispõhiste lahendustega. Tervishoiu kvaliteedi parandamisel on oma roll ka ülikoolide koostööl. Eesti saab aidata Moldova partneritel koostada e-tervise valdkonna strateegiaid ja tulevikuplaane, muu hulgas tutvustades Eestis välja töötatud e-tervise ning muid tarkvaralahendusi. Oluline on, et e-tervise arendamine oleks süsteemne ja arvestaks Moldova riikliku tervishoiupoliitika ning e-riigi poliitikaga.

3. MAAPIIRKONDADE ARENGU TOETAMINE

Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine regionaalsete arendus- ja koostööprojektide kaudu.

Tulemused: projektid panustavad Moldova regionaalarengusse, toetades kohalike omavalitsuste asutusi, kodanikuühendusi ja ettevõtjaid. Paraneb kohalike omavalitsuste valmisolek rakendada uusi e-teenuseid; suureneb regionaalsete kodanikuühenduste suutlikkus tegeleda eestkostetööga kohalikul tasandil; kasvab piirkondlike arendusorganisatsioonide suutlikkus viia ellu arendusprojekte. Tugevneb maapiirkondade väikeettevõtlus ja konkurentsivõime.

Mõju: luuakse soodsamad tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks, tootlikkuse kasvu ja palgavõimaluste paranemiseks ning töökohtade loomiseks; piirkondlikul ja kohalikul tasandil viiakse ellu demokraatlikumat ja tõhusamat avalikku poliitikat; paraneb kodanikuühiskonna ja avaliku sektori koostöö; aeglustub inimeste maapiirkondadest ja Moldovast väljaränne.

Kohalike omavalitsuste ja maapiirkondade kodanikuühenduste tegevuse toetamist Moldova maapiirkondades käsitletakse selles strateegiadokumendis maapiirkondade arendamise, demokraatlike riigistruktuuride tugevdamise ja kodanikuühiskonna toimimisvõime tugevdamise raames. Keskne on tugevdada piirkondlike ja kohalike asutuste ning arendusorganisatsioonide suutlikkust osutada avalikke teenuseid, kavandada territoriaalset ja regionaalset arengut, edendada ettevõtlust ning viia ellu arendusprojekte.

Maaeluarengu toetamine läbi Eesti kogemuste jagamise, mille peaeesmärk on aidata tugevdada Moldova maapiirkondade ettevõtete, eelkõige põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet ja luua maapiirkondades töökohti. Lisaks toetatakse tegevus- ja ettevõtlusvaldkondi, mis on seotud maapiirkondade elukvaliteedi ja maamajanduse mitmekesistamisega. Prioriteet kuulub Moldova „Agriculture and Rural Development Strategy 2014–2020“ peaeesmärkide hulka ning see kajastub ka Eesti Maaeluministeeriumi ja Moldova Põllumajandusministeeriumi kahepoolses lepingus.

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ MOLDOVAS – EELARVE

"Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas" on kehtestatud hinnanguline finantsraamistik Eesti arengukoostöö tegemiseks kuni aastani 2018. Rahastamismahud vaadatakse igal aastal üle, arvestades Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi eelarvet. Lisaks nimetatud vahenditele võib Eesti arengukoostöö tegevusi Moldovas rahastada ka teiste avaliku sektori institutsioonide eelarvetest.

Tuginedes varasemale Eesti-Moldova arengukoostöö mahule ja finantsraamistiku prognoosile kuni aastani 2015, on perioodil 2016–2018 arengukoostöö kavandatav maht (Välisministeeriumi eelarves) 2,85 miljonit eurot.

Soovituslik mitmeaastane raamistik ja eraldiste soovitatav jaotus kolme koostööprioriteedi vahel ning mikrofinantseeringu projektid väikesemahulistele arendusprojektidele (toetus, mida antakse Eesti saatkonna kaudu Bukarestis) on esitatud tabelis 1.

Kavandatavat eelarvet haldab Välisministeerium. Eelarve täpne maht ja jagunemine prioriteetsektorite vahel sõltub arengukoostöökaks eraldatud vahenditest riigieelarves, samuti koostöösidemetete arengust Eesti ja Moldova erinevate sektorite asutuste vahel.

Tabel 1: Eesti arengukoostöö (Moldova) 2016–2018 – soovituslik eelarve (€)

Arenguprioriteet	2016	2017	2018	Kokku 2016- 2018	%
Demokraatia ja hea valitsemine	332 500	332 500	332 500	997 500	35
Tervishoid	280 500	285 000	285 000	855 000	30
Maapiirkondade areng	237 500	237 500	237 500	712 500	25
Mikroeraldised	95 000	95 000	95 000	285 000	10
KOKKU (€)	950 000	950 000	950 000	2 850 000	100

Välisministeerium vastutab Eesti arengukoostöö tegevuste strateegilise planeerimise, elluviimise, jälgimise ja koordineerimise eest. Arengukoostöö tegevusi viivad ellu teised ministeeriumid ja nende asutused, muud põhiseaduslikud asutused, kohalikud omavalitsused, mittetulundus- ja äriühingud.

Edusammude jälgimist ja aruandlust, auditeerimist ja kontrolli tehakse õigusaktide⁵ ja Välisministeeriumi juhtnööride kohaselt. Välisminister esitab igal aastal Vabariigi Valitsusele ülevaate eelmise kalendriaasta arengukoostöö ja humanitaarabi tegevustest prioriteetide täitmise kohta.

⁵ Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2010. a määrus nr 8 "Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord"

LISA 1: EESTI JA MOLDOVA SUHETE RAAMISTIK

Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi diplomaatilised suhted taastati 1992. aasta novembris. Sellest ajast alates on suhted pidevalt edasi arenenud, sõlmitud on mitu valitsustevahelist kahepoolset koostöölepingut ja vastastikuse mõistmise memorandumit. 2006. aastal avas Moldova Tallinnas suursaatkonna. Eestit esindatakse Moldovas Eesti Vabariigi suursaatkonnast Bukarestis. Chisinaus resideerib diplomaat 2014. aasta aprillist. Samuti esindab Eestit Moldovas aktiivne aukonsul.

Peamised Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi kahepoolsed lepingud

Kaubandus- ja majandusalase koostöö leping	31.10.1995
Sõitjate ja kauba rahvusvahelise autoveo kokkulepe	18.12.1997
Tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping	21.07.1998
Kokkulepe koostööst kuritegevuse vastu võitlemisel	28.12.2000
Kultuurialase koostöö kokkulepe	21.08.2008
Koostööleping Eesti Vabariigi Siseministeeriumi ja Moldova Vabariigi Kohaliku Omavalitsuse Ministeeriumi vahel	13.02.2009
Eesti Vabariigi valitsuse ja Moldova Vabariigi valitsuse Euroopa Ühenduse ja Moldova Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise lepingu rakendamise protokoll (rakendusprotokoll)	10.05.2010
Eesti Vabariigi Põllumajandusministeeriumi ja Moldova Vabariigi Põllumajanduse ja toiduainetööstuse ministeeriumi vaheline vastastikuse mõistmise memorandum teadus ja majanduskoostööks põllumajanduse valdkonnas	16.08.2010
Eesti Vabariigi Maksu- ja Tolliameti ning Moldova Vabariigi Maksuinspeksiooni vaheline kahepoolse koostöö leping	10.11.2010
Eesti Vabariigi Politsei- ja Piirivalveameti piirivalveosakonna ja Moldova Vabariigi Piirivalveteenistuse vaheline koostööleping	21.12.2010
Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse leping	21.04.2011
Eesti Vabariigi valitsuse ja Moldova Vabariigi valitsuse vaheline haridus-, kultuuri-, noorte- ja spordikoostöö kokkulepe	10.12.2011
Sotsiaalkindlustusleping	01.08.2012

Eesti Haigekassa ja Moldova Ravikindlustuse vaheline koostöölepe

9.11.2012

Lisaks on sõlmitud arvukalt kahepoolseid koostöölepeid ametkondade vahel.

LISA 2: MOLDOVA VABARIIGI ARENG

Moldova asub Ida-Euroopas, Ukraina ja Rumeenia vahel. Ilma merepiirita riigi pindala on 33 851 km² ehk see on veidi suurem kui Belgia. Riigi elanike arv on umbes 3 miljonit inimest, kellest suurema osa (75%) moodustavad etnilised rumeenlased. Väiksemad etnilised rühmad on ukrainlased, venelased, gagauusid, bulgaarlased, poolakad ja romad.

Viimaste aastate hoogsatele majandusreformidele vaatamata on Moldova seni Euroopa idapartnerluse regiooni vaesemaid riike: Moldova SKT elaniku kohta on 2015. aasta IMFi World Economic Outlooki andmebaasi⁶ andmetel 4973 USA dollarit ning ta klassifitseerub madalama-keskmise sissetulekuga riikide hulka⁷. ÜRO inimarengu aruandes asus Moldova maailma riikide seas 114. kohal.

Moldova sisepoliitika on viimastel aastatel olnud keeruline ja tihti patiseisus. 2014. aasta novembris toimunud parlamendivalimiste järel on ELga tihedamaid suhteid pooldavad erakonnad parlamendis naxis enamuses ja valitsused on korduvalt vahetunud. Tunda on kasvavat frustratsiooni ennekõike seoses korrupsiooni ja lahendamata majandusprobleemidega.

EL toetab Moldovat idapartnerluse programmi raames, kus Moldova arengut peeti kuni 2015. aastani üheks edulooks. Lõimumine ELga on kulgenud heas tempos: EL ja Moldova lõpetasid 2013. aasta juunis kõikehõlmavat vabakaubandusala sisaldava assotsieerimislepingu (AA/DCFTA) läbirääkimised, sama aasta novembri lõpus Vilniuses leping parafeeriti ning sellele kirjutati alla 27. juunil 2014. Moldova parlament ratifitseeris lepingu 2. juulil. Alates 1. septembrist 2014 asuti lepingut ühepoolset rakendama. (Riigikogu ratifitseeris assotsieerimislepingu 4. novembril 2014.)

Ka viisadialoogis, mille lõpp-eesmärk on kehtestada viisavabadus, on Moldova idapartnerluse riikidest kõige kaugemale jõudnud. Viisavabadus ELga jõustus 28. aprillil 2014.

Nagu paljudel teistel 1991. aastal NSVL lagunedes iseseisvunud riikidel, on ka Moldova arengus veel kitsaskohti ja vajakajäämisi. Rahvusvahelise mõttekoja Freedom House analüüs esitab Moldova arengusuundumused mitmes demokraatlikku riigivalitsemist puudutavas valdkonnas (10 palli skaalal):

⁶

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=80&pr.y=12&sy=2013&ey=2015&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=921&s=NGDPD%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPPPPC&grp=0&a=>

⁷ Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) Arenguabi Komitee (DAC) ametlikku arenguabi (ODA) saavate riikide nimistu

<http://www.oecd.org/dac/stats/DAC%20List%20used%20for%202012%20and%202013%20flows.pdf>

Nations in Transit Ratings and Averaged Scores

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Electoral Process	3.75	3.75	3.75	4.00	4.25	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Civil Society	4.00	3.75	3.75	3.75	3.50	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
Independent Media	5.00	5.25	5.50	5.75	5.75	5.50	5.00	5.00	5.00	5.00
National Democratic Governance	5.75	5.75	5.75	5.75	6.00	5.75	5.75	5.50	5.50	5.50
Local Democratic Governance	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75
Judicial Framework and Independence	4.50	4.50	4.50	4.50	4.75	4.50	4.50	4.50	4.75	4.75
Corruption	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	5.75	5.75	5.75
Democracy Score	4.96	4.96	5.00	5.07	5.14	4.96	4.89	4.82	4.86	4.86

Allikas: Freedom House, *Moldova Nations in Transit raport*:

https://freedomhouse.org/sites/default/files/NIT2015_Moldova_0.pdf

Eraldi tuleb nimetada korrupsiooniprobleeme. Rahvusvahelise korrupsioonivastase võrgustiku Transparency International 2014. aasta andmete põhjal on Moldova 174 vaadeldud riigi hulgas korrupsiooniindeksi järgi 103. kohal⁸. Korrupsiooni vähendamine ning korrupsioonivastase võitluse tõhustamine on Moldovale üheks suuremaks ülesandeks. Kuigi korrupsiooni tõkestamist reguleerivad õigusaktid on vastu võetud, nagu ka uus riiklik korrupsiooni vastu võitlemise strateegia, on nende rakendamine kulgenud vaevaliselt.

Teiseks oluliseks ülesandeks on Moldova jaoks riigi majandusolukorra parandamine. Nii Maailmapank kui ka Rahvusvaheline Valuutafond on oma aruannetes välja toonud vajaduse jätkata struktuurireforme, mis aitaksid parandada investeerimiskeskonda, suurendada investeeringute tootlikkust välisabi ja -laene kasutades (välisabi- ja laened moodustavad hinnanguliselt kolmandiku SKTst) ning võimaldaksid lõpule viia suuremate riigiettevõtete erastamise ja parandada avalike teenuste kvaliteeti ja efektiivsust.

Arengut mõjutavaks faktoriks on ka migratsioon. Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (*International Organization for Migration - IOM*) 2015. aasta andmetel elab teistes riikides ligikaudu 800 000 moldovlast⁹. Migratsiooni peamiseks ajendiks on majanduslikud põhjused. Väljaränne ei tähenda mitte ainult võimekate inimeste lahkumist, vaid ka muid probleeme, nagu inimkaubandus,

⁸ <http://www.transparency.org/cpi2014/results>

⁹ <http://www.iom.md/index.php/en/about-us/iom-moldova-strategy>

perede lõhenemine ning mitmed teised pikaajalised sotsiaalsed ja majanduslikud mõjud. Riigi majandusolukorra paranemine on kindlaim viis väljarännet aeglustada ja see peatada.

Poliitilist dialoogi Transnistria küsimuses on peetud 5+2 grupi formaadis, kuhu kuulusid Moldova, Transnistria, Ukraina, Venemaa ja OSCE ning EL ja USA. Kasutatud on 1+1 formaadis tehnilisi dialooge, mille tulemusel on mõnes valdkonnas täheldatud ka edusamme. Viimastel aastatel on 5+2 formaadi tegevus soikunud. Jõupingutused olukorra lahendamiseks siiski jätkuvad. EL vahendusel on tehtud teatavaid edusamme kaubandusrežiimi küsimuste lahendamisel.

LISA 3: EESTI SENINE ARENGUKOOSTÖÖ TEGEVUS MOLDOVAS

Moldova on olnud Eesti arengukoostöö jaoks prioriteetse tähtsusega partnerriik alates aastast 2006 "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2006–2010" kohaselt. Ka "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" järgi jääb Moldova prioriteetseks partnerriigiks.

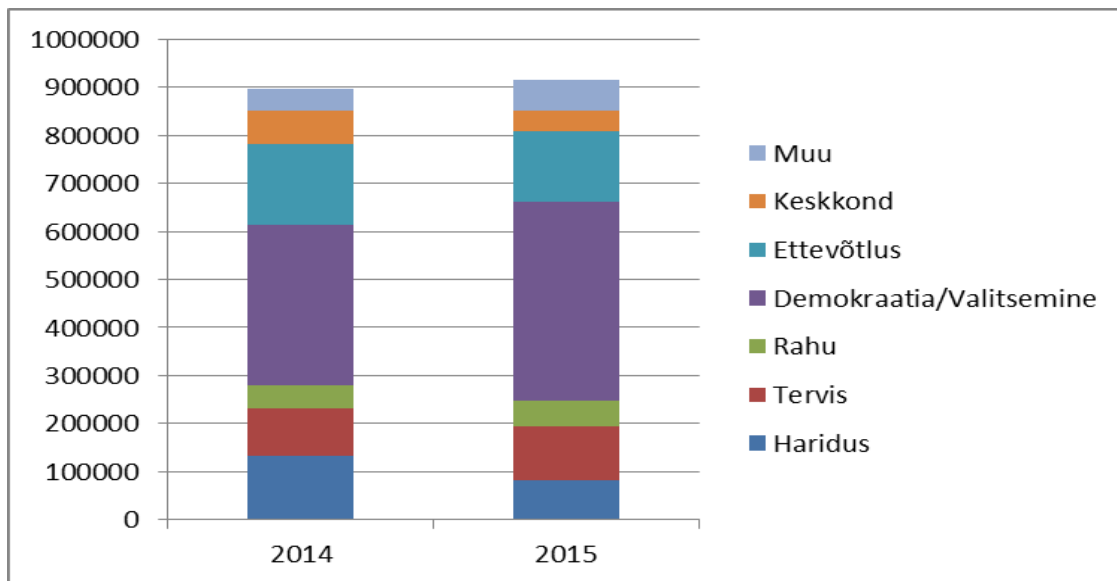
„Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2011-2015“ perioodil eraldas Eesti koostööks Moldovaga 3,32 miljonit eurot (v.a humanitaarabi).

Esimese Moldova arengukoostöö maastrateegia perioodil 2014 – 2015 eraldas Eesti koostööks Moldovaga umbes 1,8 miljonit eurot, mis jagunes valdkonniti järgmiselt: demokraatia (41,1%), tervis (11,8%), haridus (11,9), majandus ja ettevõtlus (17,5%), rahu, keskkond ning muu (kokku 17,7%).

Toetuse osakaal kogu riigile eraldatud arengukoostöö vahenditest eelmise maastrateegia perioodil 2014–2015* (kõik ministeeriumid, humanitaarabi välja arvatud).

	Haridus	Tervis	Rahu	Demokraatia/ Valitsemine	Ettevõtlus	Keskkond	Muu	Kokku
2014	133115	99190	48377	332013	169100	69905	43875	895575
2015*	81500	113900	51989	412900	147800	43000	63911	915000*
Kokku	214615	213090	100366	744913	316900	112905	107786	1810575

* Välisministeeriumi toetus ümardatult 2015. aastal (v.a humanitaarabi) 02.12.2015 seisuga

Eesti Moldovale osutatava abi raames saab maastrateegia perioodil 2014–2015 esile tõsta järgmisi suuremaid projekte.

Telefonipõhise esmatasandi tervishoiuõustamise kättesaadavuse laiendamine Moldovas. Jätkuprojekt; MTÜ Eesti Abikeskused

Moldova ravikindlustussüsteemi arengu toetamine; Eesti Haigekassa

Perearste toetava e-teenuse rakendamise teostatavuse analüüs Moldova tervishoiusüsteemi kontekstis; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Juhtimiskeskuste ning korrakaitsepolitsei poolt kasutatavate IKT lahenduste arendamine; Politsei- ja Piirivalveamet

Alarmsõidukoolituse süsteemi loomine ja liiklusjärelvalve teostamise arendamine moldovas; Politsei- ja Piirivalveamet

Hea valitsemistava kui majandusliku arengu võti; Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž

Kvaliteetne Kahepoolne Tehnoloogiasiire Moldovas-BITTEM; Tallinna Tehnikaülikool

Hea valitsemistava parandamine Moldova Vabariigi konkurentsija regulatsiooniametites; Tallinna Tehnikaülikooli Õiguse Instituut

Hea valitsemistava põhimõtete integreerimine Moldova Avaliku Halduse Akadeemia õppes; Tallinna Tehnikaülikooli Õiguse Instituut

Eesti-Moldova spordimeditsiini eriala õppekavade edendamiseks meditsiinihariduses vastavalt Euroopa standarditele; Tartu Ülikool

Keskonnahariduse edendamine kaasates noori jälgima Plaiul Fagului kaitseala metsade bioloogilist mitmekesisust; MTÜ Peipsi Koostöö Keskus

Keskonnaorganisatsioonide koostöö toetamine ja vabatahtliku veeseire arendamine Moldovas; MTÜ Peipsi Koostöö Keskus

Aktiivõppe meetodi: Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Simulatsioon MICC korraldajate ja koolitajate koolitamine; SA Unitas

Moldova väitlusliikumise taaskäivitamine; Eesti Väitlusselts MTÜ

Moldova Vabariigi kodanikuühiskonna arengu tagamine läbi konstitutsioonilise korrakaitse ning majandusliku ja küberjulgeoleku kindlustamise; AS Reaalsüsteemid

Moldova-Eesti koostöö seksuaalselt ja füüsiliselt väärkoheldud laste abistamisel; MTÜ Tartu Laste Tugikeskus

Infotehnoloogia reformi ettevalmistamine Moldova põllumajandusektoris; Põllumajandusministeerium

Eesti ja Moldova-partnerid ettevõtlushariduses; SA Junior Achievement Eesti

Suitsusukelduse koolitussüsteemi loomine Moldova Vabariigis; Sisekaitseakadeemia

Strengthening Parliamentary capacities in the area of security and defence sector oversight; Information and Documentation Center on NATO in the Republic of Moldova

Inclusion of persons with disabilities in active social life through training; Puuetega inimeste ühing TAUR

EL suunalise (AA/DCFTA) kommunikatsiooni kvaliteedi tõstmine Gruusia ja Moldova suunal; Eesti Diplomaatide Kooli SA

Moldova Vabariigi Kodanike Registri (KR) arendus SAIS infosüsteemi baasil (jätkuprojekt SAIS infosüsteemile); AS Andmevara

Kõrg- ja kutsehariduse kvaliteediagentuuri loomine ja arendamine Moldova Vabariigis; SA Archimedes, Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur

Ettevõtluse edendamine maapiirkondade arengu toetamiseks; CPD OÜ

Telefonipõhise lasteabi nõustamisteenuse käivitamine Moldovas ; MTÜ Eesti Abikeskused

Kogukonna turvalisuse arendamine Moldova maapiirkondades läbi Eesti Naabrivalve kogemuse; MTÜ Eesti Naabrivalve

Moldova Teadushorisont Pluss; Eesti Teadusagentuur SA

Avatud valitsemise põhimõtete rakendamine kodanikuosaluse suurendamisel seadusloomesse ja otsustusprotsessidesse Moldovas; E-Riigi Akadeemia SA

Eesti-Moldova koostöö ettevõtlushariduse edendamiseks; Sihtasutus Noored Teaduses ja Ettevõtluses

Moldova kohtute ühtse infoportaali arendamine: teabele juurdepääsu parandamine ja kohtusüsteemi läbipaistvuse tõstmine; eRiigi Akadeemia Sihtasutus

Digiteerimisstrateegia koostamine Moldova Riigiarhiivile; Rahvusarhiiv

Moldova Ravimiameti ja ravimivaldkonna arengu toetamine; Ravimiamet

Praktiline liiklusõpe ja liiklusväljakute rajamine Moldova väiksemate linnade kooliõpilastele; MTÜ Trafficprof

Idapartnerluse- ja Kesk-Aasia riikide noorte osalemise toetamine EL simulatsioonis (Afganistan, Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Kosovo, Kõrgõzstan, Moldova, Tadžikistan, Ukraina, Usbekistan, Valgevene); Euroopa Maja MTÜ

Tudengite start-up laager- IKT tudengitele suunatud ettevõtlusteemaline koolitusprogramm Moldova Tehnikaülikoolis; Garage48 SA

Moldova Vabariigi valitsuse tööplaanide ja strateegiliste eesmärkide infosüsteemi juurutamine; PlanPro OÜ

Riikliku küberturvalisuse võime arendamine Moldovas; E-Riigi Akadeemia Sihtasutus

Riikliku küberturvalisuse indeksi rakendamine Moldovas; E-Riigi Akadeemia Sihtasutus

Parem ligipääs kohtuotsustele Moldovas: läbipaistvuse ja informatsioonile juurdepääsu suurendamine kohtusüsteemis; E-Riigi Akadeemia Sihtasutus

Eurointegratsioonialase teadlikkuse tõstmine Moldova regioonides; Eesti Diplomaatide Kooli SA

Arstiabi kvaliteedi arendamine; Tartu Ülikooli Kliinikum SA

Ettevõtluse edendamine maapiirkondade arengu toetamiseks; Civitta AS (endine CPD OÜ)

Eesti kogemuste ja parima praktika tutvustamine ja jagamine riigi õigusabi asjades Moldovaga; Eesti Advokatuur

Moldova kodanikeühenduste eestkoste ja mõju hindamise võimekuse suurendamine; Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Enhancing the rural development capacities of the local authorities; Foreign Policy Association (APE) of Moldova

Tööplaanide strateegiliste eesmärkide ja monitooringu infosüsteemi juurutamine Moldovas; PlanPro OÜ

Korruptsioonivastane koolitusprogramm Moldova avalikule sektorile; MTÜ Korruptsioonivaba Eesti

Developing the local public authorities management skills; UCRM (The Union of County Councils of the Republic of Moldova)